

[Faint, illegible handwritten text on a large sheet of paper, possibly a manuscript page or a flyleaf. The text is too light to transcribe accurately.]

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

18
DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS

DE

22 1665 5
ERRORE
CALCULLI,

QUAM

PRÆSIDE JEHOVA,
CONSENSU NOBILISSIMI
CTORUM ORDINIS IN INCLUTA
ALTDORFINA

81
P
POST EXANTLATA RITE PROGYNASMATA

PRO

SUMMOS IN UTROQUE JURE
HONORES ET PRIVILEGIA CA-
PESSENDI

LICENTIA

PUBLICÆ VENTILATIONI SUBMITTIT

JOHANNES PHILIPPUS *Schmidt*
Arnstadio-Thuringus.

ADD. MENSIS MAII, A.C. M.DC. LXV.

ALTDORFFI,

Typis Viduæ Johannis Goebelii.

Illustriſſimis Comitibus ac Dominis
DN. CHRISTIANO
GUNTHERO,
DN. ANTHONIO
GUNTHERO ET
DN. LUDOVICO
GUNTHERO,

FRATRIBUS GERMANIS,

*Et quatuor Sacri Romani Imperii Comitibus, Comi-
tibus de Swartzburg & Hohnstein, Dynastis
Arnstadii, Sondershuse, Leutenberga, Lohra
& Clettenberga, &c.*

Dominis suis Clementissimis,

ILLUS.

ILLUSTRISSIMI COMITES
DOMINI CLEMENTISSIMI.

Uæ olim apud Romanos, cum Magistratus rem divinam faciebat aut auspicia captabat, Præconis vox audiebatur Hoc AGE, inq; tractandis sacris animum attentum exposcebat; illa & mihi *Vos Illustrissimos Comites* submissè & devotè colenti hæctenus aures personuit haut semel. Hinc quemadmodum Ulysses suam unde venerat patriam, magnes suum ubi generatur copiosius Septentrionem appetit, ita schedula hæc suos Nutritores. Ut enim Spiram, ubi omnium, quæ in Imperio Romano-Germanico sunt, tribunalium summum est, me conferrem, ibique annum curandis Vestris mihi clementer conceditis negotiis, praxique insinul addiscendæ impenderem, hoc *Vestra,*

... (o) ...

Astra, *Optima Comitum Triga*, fecit singularis in me propensio & insignis liberalitas. Inprimis autem Tua, Illustrissime **LUDOVICE GUNTHERE**, beneficia mihi præstita, bone Deus! quanta sunt! præstat silere quàm pauca dicere. Quid ego? parùm, imò nihil; pagellas verò offero si non eruditas submissem tamen gratas, hasque ut syngrapham & obfidem mei obsequiosissimi cultûs ad Illustr.^{arum} Illustr. Illustr. V. V. V. Clem. Clem. Clem.^{arum} pedes cum osculo manûs depono, spe ductus certissimâ, Vos, quicquid hujus est, animis clementibus esse suscepturos ab eo, qui, cum aliter litare non potuit, sic libare debuit. Valete Patres Patriæ, florete cum Illustrissimis Vestris familiis, & , si quid votis possum, diu quàm felicissimè & optimè res Vestras gerite. Dabam in perillustri Noricorum Universitate, die 24. Maji, Anno M. DC. LXV.

V. V. V. Illustriss. Illustriss. Illustriss.

Clem. Clem. Clem.

devotissimus Clien^s

JOAN-PHILIPPUS Schmidt.

A & Q.

DE ERRORE CALCULI.

PRÆLOQUIUM.

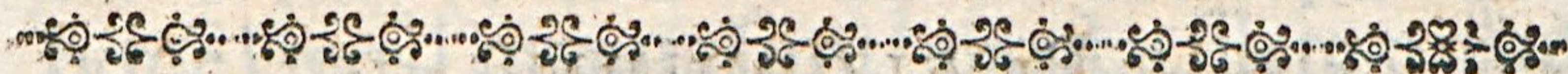

HAut parùm ab erudita Jctorum Schola præfationibus fuisse tributum inter alia satis liquet in l. 1. ff. de Orig. jur. & l. 9. vers. quibus ita præmissis, ff. de castr. pecul. l. 1. ff. de dol. mal. & met. exc. Nec immeritò: nam, ut verba Caji in d. l. 1. de O. J. mea faciam, ipsæ præfationes ad lectionem propositæ materie libentiùs perducunt, & cum ibi venerimus, evidentior præstant intellectum. De errore calculi pro curta ingenii supellectile acturus hòc ipsò præmio rem accersam à principiis humanarum actionum, intellectu scilicet & voluntate, seu ab actionibus animæ rationalis internis, è quibus tanquam principiis fluunt actiones spontaneæ externæ: uti bene explicat Excellentissimus Dn. Jacobus Thomasius in alma Lipsiensi Oratorie Professor celeberrimus, Præceptor ac Patronus meus colendus, in suis tabell. Philosophi. Pract. tab. 12. Nam cum voluntas sit appetitus motus à Phantasia, quam præparavit intellectus; sæpè autem appetitio oriatur ex judicio intellectus erroneo, hinc est quare voluntas hominum alia erronea alia recta; hinc, inquam, est, quòd non semper idem intelligant idemq; velint negotium aliquod celebraturi. Non omnis quidem error consensus non habet: etenim error in nomine proprio personæ reive de qua agitur, dum de persona & re ipsa constat, de consensu nihil mutat l. 32 de V. O. §. 29. Inst. de Legat. l. 4. C. de testam. Vinn. in Comment. ad Inst. §. 22. de inutil. stipul. n. 1. & 2. Ast verò nullus planè est consensus, quando error in ipsa re, de qua agitur aut contractus inicitur, est commissus l. 57. de O. & A. l. 2. pr. de Judic. l. 51. de pact. l. 15. de jurisdic. ejusmodi error autem non debet præjudicare veritati l. 6. §. 1. de offic. Præsid. Quæ ratio movit Impp. Diocletianum & Maximianum ad ferendam constitutionem in l. un. C. de error. calcul. quæ vult, ut calculi, si in eo erratum sit, fiat retractatio; Ne tamen obrationes multoties retractatas lites perpetuò spirarent & nunquam exspirarent, quòd natura rerum Dominia incerta respuenti, & suprema legi, salutis publicæ, repugnaret

A

repugnaret

repugnaret l. 13. C. de judic. l. 1. de usurpat. & usucap. l. 1. §. 1. de
acquir. vel amitt. possess. ideog² certus retrahendi errorem calculi modus
prescribendus utiq² erat in d. l. un. Quam difficilem satis & intricatam
materiam subsequitur capitibus, pro temporis angustia ingeniq² tenuitate
tractandi animus est, id quod studiorum nostrorum prora & puppis Jesus
Immanuel vertat FELICITER!

CAPUT I.

De

DEFINITIONE NOMINALI.

THESES. I.

Primò igitur, cum, prout Philosophi passim & Jcti in l. 1. de
reb. credit. l. 1. pr. de J. & J. & l. 7. pr. de supell. legat. demon-
strant, ad cognitionem ipsius rei haut rarò verborum ductu pe-
netretur; non alienum erit videre & hìc quid *ὀνοματολογία* nos doceat.
Breves tamen ut simus considerationem erroris in genere lubenter hìc
omittimus; potest hac de re videri inter alios quam plurimos Excel-
lentiss. Dn. Struv. in Syntagm. Jurispr. Exerc. 28. th. 50. & seqq.
Meier. in C. J. A. ad tit. de jur. & fact. ignor. & præprimis Joh. Bapt.
Costa tr. de fact. scient. & ignor. Etymon vocis calculi quod attinet
à verbo calcare originem habere videtur, Gl. ad l. un. C. de error. cal-
cul. Lit. O. aut est diminutivum à calx, Andr. Corvin. in Fonte Lati-
nitat. sub voce calculus: quamvis alii id ipsum primitivum asserant, qua
in lite Grammatica diu nos fatigare supersedemus, potius, evolutâ
prius Homonymiâ, impositi nominis rationem quàm originationem
investigantes, monente Goedd. in l. 164. n. 6. de V. S. *inveni* 5b. 2.
II. Homonymiam ergò, matrem errorum foecundissimam,
quod attinet, calculus (1.) nativâ suâ vi lapillum significat (2.) Medici
hinc morbum appellitant calculum renum & vesicæ, quando grassi
humores in generationem calculi transeunt, Andr. Corvin. d. l. De-
notat. etiam (3.) Einen Bretstein / oder Stein damit man im Brete
oder Schach spielet / Joan Fris. in Diction. voce calculus, Item (4.) opi-
nionem, ut crebrior Doctorum calculus, & ita loquitur Wissenbach.
p. 1. D. 57. th. 17. (5.) Einen Zahl, oder Rechenpfennig Corv. d. l.
(6.) Diffi-

(5.) Difficultatem, quemadmodum legi apud Plin. *Secund. Epist.* 19, *lib. 2. circa finem*: omnes quos ego movi in utraq; parte calculos, pone, idq; elige, in quo vicerit ratio. (7.) Per Meton: signi votum seu suffragium à veterum suffragandi modo de quo *Corv. d. l.* (8.) Sententiam *l. 14. C. de judic. ibiq; Gothofr. in not. Lit. C. l. 10. C. appellat. l. 4. C. de auctor. prestand. cap. per tuas, 58. extra, de Appellat.* adde de veteri Judicium sententiam per calculos ferendi more *Rosin. de antiquit. Roman. lib. 4. cap. 9.* (9.) Examinationem causæ, *d. l. 14. C. de judic. ibiq; Gl. Lit. C.* (10.) Pecuniam seu rem calculo subjectam *l. 6. §. ult. de his qui not. infam. l. 29. de dol.* (11.) Computationem, ratiocinium sive positionem & subductionem rationis, quæ significatio hujus loci est, & habetur *in l. un. C. de error. calc. l. 1. §. 1. de sentent. quæ sin. appell. l. 5. §. 15. de donat. int. vir. & ux. l. 8. deposit.* Ratio autem denominationis sumpta est à causa instrumentali, quod veteres Zyphrarum Arithmeticarum imperiti calculis seu lapillis uterentur, sicuti nos adhuc hodiè nummulis nummulariis die Zahl, oder Rechenpfennige.

III. Quoad Synonymiam cum calculo hinc ejusdem significationis est Ratio, Ratiocinium, rationis positio, Ayrer *ad l. un. C. de error. calc. n. 16.* item rationis disunctio, expunctio, subductio ac computatio, Joan. Jacob. Wissenb. *Commentat. Cathedral. in Cod. ad d. l. un. item pariatio l. ult. §. 3. de condict. indeb. ibiq; Gothofr. in not. Lit. a. & Dn. Struv. Exerc. 18. th. 42.* Rationum tractatio, *l. 21. pr. de stat. lib.* quæ consistit non solum in rationibus ordinandis, sed etiam in reliquo reddendo *d. l.* Græcis vocatur λογισμός, Germanicè Eine Rechnung: hinc calculator idem est qui Ratiocinator, Calvin. *in Lexic. Jur. voce Ratiocinator.*

CAPUT II.

De

DEFINITIONE REALI ET DIVISIONE.

THES. I.

ERror calculi est opinio veritati contraria in computatione & positione rationum commissa.

II. In cap. præced. cum dictum sit veteres in rationibus usos

A 2

fuisse:

fuisse calculis lapillisve jam patet, calculi errorem vocandum esse. tum si calculis, tum si zypbris aliavé ratione in computando erratur, wenn man sich verrechnet / add. Pacium in *Ilag. C. ad l. un. C. de error. calc.*

III. Non autem hic de dolosa sed erronea loquor calculatione: error calculi enim excludit dolum, inque dubio potius error quam dolus præsumitur *l. 5. C. de his qui sib. adscrib. in testam.* Dn. Carpz. *prax. crim. p. 2. qu. 93. n. 7.* ideoque in computatione errans falsum non committit *l. 23. de L. Cornel. de fals.* Dn. Carpz. *d. l. n. 8. & 9.*

IV. Dividitur error calculi potissimum ab Objecto (1.) in errorem calculi commissum vel in publicis vel in privatis ratiociniis; quæ divisio fundata est in Rubr. *C. ubi de ratiocin. tam publ. quam priv. ag. oport.* ille nempe error in publicis rationibus est, quando quis in computatione ratiocinii ex administratione publica reddendi errat: Hic quando in negotiis & administrationibus privatis computando erratur. Dn. Brunnem. *ad l. 1. C. d. t. jung. inf. cap. 4. thes. 2. & seqq.*

V. Dividitur (2.) quod committatur vel in Arithmetica, (quæ est scientia numeri benè computandi, Clarissimus Dn. Reyher, Gymnasii Gothani Rector meritissimus, Præceptor & Fautor meus jugiter colendus, in *Margarit. Philosoph. cap. 4. thes. 1. pag. 177.*) v. g. Si calculatores dicant: quatuor & quinque est undecim: vel in jure, quando nim. rationem reddens oneratur à calculatoribus aliquâ particulâ (mit einer Post oder Summe) quâ onerari de jure non debet & vice versâ, si non fuit oneratus particulâ jure ab ipso debitâ; cujusmodi casus omnes hûc, ut rationes possint de novo fieri, revideri & retractari, pertinent, sentiente ita Munnoz. de Escobar *de ratiocin. administ. cap. 41. n. 6. & seqq. ibiq. alleg.*

VI. Denique error calculi ex ipsâ *l. un. C. de error. calc.* dispescitur, quod sit vel unius vel plurium negotiorum; d. l. un. verb. sive ex uno contractu sive ex pluribus emerferit; & respicit tunc error vel totum negotium vel partem negotii: & hoc posteriori casu non in totum sed in tantum quantum erratum est calculus retractatur, Munnoz. *d. cap. 41. num. 30. jung. infra cap. 7. thes. 13.*

CAPUT

¶ (5.) ¶

CAPUT III.

De
CAUSA EFFICIENTE.

THES. I.

Causam efficientem duplicem constituo, Remotam & propinquam: illa est humana imbecillitas ad errores oppidò proclivis, *arg. l. 2. §. si quis, 14. C. de veter. jur. enucl.* scilicet errare humanum est, errandiq; facilitas cognata quasi est hominibus propter corruptæ naturæ fragilitatem, facit Munnoz *d. tr. cap. 32.* Hæc est erronea circâ computationem opinio, considerando nimirum errorem calculi præcisè & in se; aliàs cum error in objectum non inducatur nec committatur, nisi per actionem, positionem scilicet erroneæ computationis; actiones autem sint suppositorum, hoc respectu dici etiam potest, ejus causam efficientem esse ipsum errantem erroneè calculum ponentem. Præsupponit autem error scientiam sive opinionem, sed veritati contrariam, ignorantia omnem scientiam excludente. Exemplò res fiet clarior: Sempronius Mævio pecuniæ summam debet ex pluribus causis, puta ex causa emtionis quadraginta, ex causa conductionis viginti quinque, ex causa mutui quindecim, ex causa permutationis decem, & sic summatim nonaginta; Mævius ita computat: quadraginta viginti quinque quindecim & decem faciunt centum, perque hanc erroneam computationem Sempronius illa centum solvit Mævio: Quæritur, an Sempronio liceat computationem istam retractare, deque novo calculum ponere? & respondetur quod sic: ratio in promptu est, quia error veritati nullum præjudicium afferre debet *per l. 6. §. 1. de offic. Præs. l. 6. pr. ad Municipal.* Neque etiam obstat *cap. quod semel, 21. d. R. J. in 6.* quod vult, illud, quòd semel placuerit, amplius displicere non posse: Respondetur enim, quòd id non placuerit, cum error excludat consensum *l. 15. de jurisd. l. 57. de O. & A. l. 2. pr. de judic. l. 116. §. fin. de R. J. & voluntatem l. 20. de aqu. & aq. pluv. arcend.*

II. Præterea si quis circâ ipsam zyphrarum positionem errat figuræve Arithmeticas præposterò & inversò ordine transcribit v. g. pro 87. ponit 78. illud ipsum quoque errorem calculi efficere puto, ex hac ratione, quia propter ejusmodi præposteram scriptionem in calculi subductione necessario aut major aut minor, quàm in rei

Veritate est, ponitur summa, eoque modo alter contrahentium non
Potest non gravari, & ita error calculi omnino committitur.

CAPUT IV.

De

MATERIA IN QUA SEU
SUBJECTO

THES. I.

EA ferè Principatus est conditio, ut si pluribus arcana patefiant ra-
tione legitimâ omnia minus geri credantur; hinc graviter Cor-
nel. Tacit. *lib. 1. cap. 6. Annal.* dicit: eam esse conditionem impe-
randi, ut non aliter constet ratio, quàm si uni reddatur, utut Vertra-
nius in notis, ad Corn. Tac. d. l. putet, sensum Taciti esse in planiore
loco, si quis ita legeret, non aliter rata constet, i. e. subsistat impe-
randi conditio, quàm si uni reddatur, & mortuo Augusto ad Tibe-
rium perveniat.

II. Administratores autem rerum tam publicarum quàm pri-
vatarum ad rationes reddendas tenentur, & illi eò magis, quod ex
eorum administratione periculum majus & ad plures redundare so-
leat, fac. l. 4. l. 32. C. de *Episcop. & Cleric. Nov. 123. cap. 23. l. 14. C. de
administr. tut. l. 23. de liber. legat l. 2. §. 2. de admin. rer. ad civ. perti-
nent. Clem. 2. §. ut autem, de religios. domib. Wesenbec. conf. 61. add.
omnino Munnoz. d. tr. cap. 3. per tot. nihil enim, teste Heresbach.
de *Republ. Christ. admin. c. 9. pag. 253.* æquè Principum facultates ex-
tenuat, quàm rationum reddendarum neglectus: Et in roto officio
Quæstorio rationes reddere omnium difficillimum est, das Ampt
wäre wohl gut / sagte jener / wann nur Rechnung thun nicht wäre.
Experientia autem, (quæ secundum Waremund. ab Erenberg sive
Everhard. à Weyhe qui etiam Durum de Pascalo se vocat, Protheus enim
in nomine est, Stultorum Magister ac pœnitentiæ comes dicitur, in
prefat. de fœder.) satis testatur, quod Administratores haut rarò sibi
suisque consulant remque familiarem reddant pinguiorem.*

III. Sic quis tutor aut curator de jure civili finitâ tutelâ cu-
râve l. 14. C. de *administr. tutor.* sed juxtâ jus canonicum & ordinat.
Polit. singulis aunis etiam non requisitus ad rationum (in loco admi-
strationis l. 1. & 2. C. ubi de *ratiocin. tam public. quàm priv. ag. Decis.
Elect.*

Elect. Sax. 36.) redditionem tenetur, vid. *Clement. quia contingit. 2. vers. illi etiam, ibi: ad instar tutorum & curatorum, de relig. domib. ut Episcop. sint subj.* Reformat. Polit. Francofurt de Anno 1577. tit. 32. §. Item daß Er / vers. und jährlich nicht allein auff Erforderung der Obrigkeit / sondern auch selbst gebührliche Rechenschaft anbieten und thun. Quibus cum congruit jus Saxonicum prout est textus im Land-Recht / lib. 1. Art. 23. & 33. ordination. Eceles. Saxon. Artic. Gener. 35. pr. ibi: dasselbige auch jährlich verrechnen / quæ habetur in Corpor. Sax. part. 2. fol. 232. & Synodal. Decret. de Anno 1624. §. damit nun aber auch disfalls / re. quod invenitur in Corpor. Saxon. part. 2. fol. 323. Fach. differ. 17. & Dn. Carpzov. part. 2. c. 21. def. 1. idque de quovis tutore tam testamentario quam legitimo & dativo intelligendum per dict. Ordin. Polit. §. daß ein jeglicher / ibi: Er sey gleich Testamentsweise verordnet / oder durch das Recht oder Richter gegeben. Excipitur tamen is, qui simul heres proximus pupillo existit, talis enim finitâ demum tutelâ rationum redditioni obnoxius est, per d. Artic. 23. lib. 1. LandR. Dn. Carpzov. d. l. def. 3. Dn. Richter decis. 13. n. 23. adde de Matre Tutrice Decis. Elect. Sax. 21. Ratio discessionis horum jurium à jure communi Justiniano hæc forsitan dari posset haut incongrua, quod hõc modõ fraudi & negligentie Tutoris, si qua adhibita fuisset, maturius possit occurri & sic jactura recens redintegrari, arg. l. 4. C. de susceptor. Præpos. Lib. X. Prætereà hæc cura vigil calcar addit industriae fideique curatoris, si non finitâ demum tutela, sed quotannis cogitur triste illud audire nuncium: Redde rationem, add. Conrad. Rittershus. almæ hujus Aca- demie quondam Professore celeberrimum in nov. part. 8. cap. 9. n. 8. Sic memini quod nuperrimè adhuc in augustissimo, quod Spiræ floret, Arcopago Tutoribus & Curatoribus Cameralium sub pœna trium marcarum argenti rationum redditio sit injuncta ex Mandato Dnn. Senat. Tutelar. ut habet Decretum Cameræ de anno 1664. d. 22. Jan. Faciunt, autem, quod obiter hinc moneo, marcarn argenti octo vallenses, Roding. Pand. Camer. ad auct. lib. 2. tit. 10. pag. 451.

IV. Paucis hinc tangendum, quoniam præcipuè sint publici administratores, quoniam privati: Publici sunt I. in specie dicti Administratores Reipublicæ per l. 2. ad Municip. utputa (1.) Magistratus l. 6. de admin. rer. ad civit. pertin. idque patet ex officio Quæstorum, vid. l. 2. §. 22. de O. J. & Præfectorum urbi l. 2. §. 2. & 4. de admin. rer. ad civit. pertin. junct. l. 1. §. 11. de offic. Præf. urb. & l. 1. C. eod. (2.)

Alii

Alii Principis officiales & Rationales, vid. l. 4. C. de Episcop. & Cler. & Calvin. Lexic. Jurid. voce Rationalis. Huc hodie numerandi omnes, qui rebus Principum administrandis sunt propositi, Rentmeister / Amptleut / Schösser / Steuer Accis Zoll und Zehendeinnehere / &c. II. Administratores rerum Ecclesiasticarum, ut apud nos sunt hodie cuncti orphanotrophiorum templorumque Præfecti proventus curandis constituti, die Kirch Väter / item der Kirchen / Schulen / Hospitalien / Armen und Waisen Häuser vorstehere / vid. Reform. Polit. de anno 1548. tit. von der Pupillen und Minderjährigen Tutorn, ibi: und dieweil mit den Kirchen Renthen / add. Dn. Carpzov. Jurispr. Consist. lib. 2. tit. 20. def. 314. Hæc reddituum Ecclesiasticorum rationes, Kirchen Rechnungen / non ad jus Patronatûs sed Episcopale spectare & propterea errare Patronos competentem cujusque loci Superintendentem ad earum à Præfectis æran Ecclesiastici exactionem admittere nolentes, rectè sentit Finkelthuf. de jur. Patron. cap. 2. n. 25. & ex eo Dn. Carpz. d. l. def. 316. per ibi alleg. ord. Eccles. Sax. & Synod. Decret.

V. Ex privatis administratoribus est (1.) Servus Domini negotia curans l. 82. de cond. & dem. l. 9. § 6. de pecul. (2.) Socius & administrator communium bonorum l. 9. pr. de edend. (3.) Procurator sive ad lites sive ad cætera negotia, datus, textus est expressus in l. 46. § 4. de Procurator (4.) Sequester, Clud. de sequestrat. cap. 11. n. 29, 30. (5.) Negotiorum gestor l. 2. de neg. gest. §. 1. Inst. de oblig. quæ quas. ex contr. (6.) Tutores & Curatores, vid. supra th. 3. h. cap. Sed quaeritur an etiam Tutor & Curator Electoralis ad redditionem rationis sit obligatus? & affirm. arg. A. B. cap. 7. §. eâ tamen conditione, verb. quam dùm attigerit, ubi expressè sancitum, ut tutelâ hâc finitâ (quod fit in Electoribus annò 18. completò A. B. d. l. add. Myler. de Princip. & Statib. Imp. cap. 29. th. 14. & 15. ibiq. alleg. Dd.) Tutor Electori jus, vocem & potestatem, omniaque hinc dependentia, totaliter cum officio protinùs teneatur assignare; hæc autem omnia absque rationum redditione commode fieri nequeunt, cumque omnes tutores ad eam secundum dicta th. 3. h. cap. sint adstricti, cur hic excipiendus nec rationem nec jus video: at in casu expressè non excepto jus commune tenendum, ut taceam, ob publicam imperii utilitatem, quam præter ipsius Electoris personam hæc tutela concernit, eò accuratiorem administrationem & inde fluentem rationum redditionem esse exigendam.

VI. Errorem

VI. Errorem ergò calculi committere possunt personæ negotium aliquod gerentes & administrantes res tum privatas cum publicas (etiam Judices in sententionando, *vid. inf. cap. 5. th. 3.*) in quibus sæpè non in idem sed in diversa rapiuntur, erroremque non quidem intentionaliter sed accidentaliter incidunt, quatenus nimirum error incertum habet pro certo, falsum pro vero.

VII. Idque tam in masculis quam foeminis fieri potest, quandoquidem & hæ nonnunquam sunt habiles ad curanda aliena negotia, & exinde conveniri quoque possunt *l. 3. §. 1. de negot. gest.* Sic mater & avia, modo in judicio renuncient secundis nuptiis & Scto Vellejano, potest esse tutrix liberorum suorum *Nov. 94. cap. 2. Nov. 118. cap. 5. & auth. matri & avia, C. quand. mul. offic. tutel. fung. add. omnino noviss. Decis. Elect. Sax. 21. & Dn. Struv. Exerc. 31. th. 26.* Extraordinaria tamen & irregularis mulierum tutela esse videtur propterea, quod tutela regulariter sit munus publicum & virile *pr. J. de excusat. tutor. l. 16. de tutel. à quo removendæ foeminæ l. 2. de R. J. illiusque susceptio aliàs necessaria l. 20. C. de negot. gest. liberæ matri aviæque voluntati relinquatur d. auth. verb. permittimus, & Dn. Struvs d. l. verb. si velit.*

CAPUT V.

De

OBJECTO.

THES. I.

EXcussio subjecto ordine nunc succedit objectum: & committi potest error in genere multis modis & variè, aliquando in re, corpore, sexu, nomine, syllaba, quantitate, qualitate, conditione, &c. *vid. l. 71. §. 8. de acquir. hered. l. 4. de legat. 1. l. 11. de contrah. emt. l. 9. eod. l. 54. de manum. testam. add. Calvin. Lexic. Jur. voce Error, & Vinn. in Comment ad Inst. §. 22. de inutil. stipul. n. 1. & 2.*

II. Ast error calculi quamvis committi possit in quolibet negotio, objective tamen & magis specificè in ipsa computationis subductione ratione cujuslibet actus seu negotii faciendâ consistit, hinc notanter dicitur in *d. l. un. C. de error. calcul.* sive ex uno contractu sive ex pluribus emerferit; ubi probè tenendum vocabulum contractus in *d. l.* sumi non restrictivè seu exclusivè quasi alios actus & negotia excludat; sed saltem exemplificativè, cum error calculi ex variis

B

causa-

causarum generibus, quorum occasione computatio instituenda est, possit emergere; & in hisdem, ob paritatem rationis, ne scil. error præjudicet veritati, perinde ut in contractibus sit corrigendus & retrahendus: aut posset etiam brevius dici, vocabulum contractus ibi sumi latè pro quacunque conventionem aut negotio, quod inter aliquos geritur. ut in l. 20 ff. de jud. & l. 17. C. de fid. instrum.

II. Quapropter etiam in sententia error calculi committitur, v. g. Cajus debet Mævio 70. Joachimicos ex causa emtionis, & 20. ex causa conductionis; Judex ita pronunciat: cum constet Cajum Mævio ex emtione 70. ex conductione 20. debere, idcirco Cajum Mævio condemno centum, quæritur quid juris? & respondetur ex l. 1. §. 1. quæ sentent. sin. appellat. rescind. quoniam sententia per errorem computationis lata est, quod satis ex ipsius tenore patet, nec appellare necesse est, sed mediante remediõ nullitatis sententia declaratur nulla: neque hîc aliquam differentiam esse puto inter errorem in ipsa sententia expressum, & non expressum ubi tamen sententia se refert ad acta, in quibus error expressè continetur, v. g. sententia refert se ad certam liquidationem in actis, quæ liquidatio laborat errore calculi; vel etiam in ipsa relatione ad acta est error, e. g. Judex ita pronunciat Titius solvat Raynutio 40. Rhenanos in actis fol. 24. sub signo O. liquidatos, cum tamen illa ipsa liquidatio, ad quam Judex sese refert, comprehendat saltem 30. Rhenanos: relatum enim semper est in referente l. 77. de hered. instit. l. 59. de re judic. add. l. 18. ff. comm. divid. ibiq. Gothofr. in not. lit. ml. fin. C. de fideic. libert. l. 5. §. 1. de re judic. Jacob. Bouric. tr. de offic. Advocat. cap. 31. pag. mihi. 243. & seq. Magnif. Dn. Carpz. in Proc. Tit. 19. Art. 3. n. 2. Berlich. part. 1. concl. 47. n. 33. jung. infr. cap. 6. th. 10. & cap. 7. th. 10. Cæterum Dn. Hahn. in observ. ad Wesenbec. tit. quæ sent. sine app. resc. benè monet: quòd interdum rescindi dicantur sententiæ, quæ ipsò jure nullæ, abusive scilicet, rectius autem dici, quòd nullæ declarentur institutõ remediõ nullitatis: ita tamen Jurisconsulti nonnunquam loquuntur, & rescindi. infirmarive quid dicunt, quod ipsò jure nullum est, id quod observavi in l. 5. C. de rescind. vendit. & l. 1. §. 1. ff. de fer. conf. tit. quæ sent. sin. appell. Sic vice versâ id nullius momenti dicitur, quod mediante restitutione in integrum rescinditur l. 22. quod met. caus. add. l. 1. C. de rescind. vend. facit Roding. in

Cameral. adactis lib. 1. tit. 7.

pag. 78.

CAPUT

CAPUT VI.

De

FORMA.

THESES. I.

Iam ad formam: est ea ipsa erronea rationis positio: quando enim calculator opinionem veritati contrariam animo conceptam jam ipso facto promit, & applicat ad objectum, eo ipso error calculi tantquam per suum formale efficitur & producitur.

II. Id quod fieri potest non tantum quando in ipsis zyphris & numeris Arithmeticeis erratur, putando bis octodecim facere 38, sed etiam dum in computatione & subductione omittenda adduntur aut addenda omittuntur, nimirum si quedam portio seu particula jam calculata prorsus omittitur & ita erronee, ut ita loquar, summatur. Exemplum prioris casus suppeditavi supra *cap. 3. th. 1.* posterioris heic ponam: Sunt in uno ratiocinii latere quinque particulae (5. Posten) prima continet 20. Imperiales, secunda 10. tertia 30. quarta 15. quinta 25. Calculus initur hoc modo: 25. zu 15. thut 40. 30. darzu thut 70. 10. zu 70. thut 80. 20. zu 80. thut 100. 30. darzumache 130. & ita particulam illam 30. thalerorum bis calculando summa lateris evadit in 130. quae, si computatio recte inita, & omittenda non fuissent addita, in rei veritate saltem facit 100.

III. In quibus autem & quomodo rationes rite & legitime sint reddendae, illa quaestio nec mei instituti nec hujus loci est, sed in aliud thema transire videtur. Prolixam hujus rei tractationem desiderans potest adire tractatum praegnantissimum Munnoz. de Escob. *de ratiocin. admin. & computat. var. al.* Non vero & hic prorsus ero ἀόμβολος, paucis tamen me expediturus.

IV. Scilicet ad rite reddendam rationem sex praecise requirit Munnoz. *cap. 2. n. 10.* (1.) Editionem libri rationum legitime & secundum loci consuetudinem confecti, uti de Tutore legitur *in l. 1. §. 3. ibiq. Br. ff. de tutel. & ration. distrab. Schurff. consil. 65. n. 7.* Hic nota bene, longe differre reddere & edere rationem, illudque plura comprehendere quam hoc, vid. Munnoz. *d. l. n. 7.* (2.) Calculi positionem dependentem ex datorum & acceptorum computatione *l. 6. §. 3. de edendo. l. 56. pr. de V. S.* (3.) Reliquorum solutionem, rationem enim reddere nihil aliud est quam reliqua solvere *l. 32. de*

condit. & dem. (4.) Moræ purgationem: nam qui nullâ difficultate impeditus, cum potuit, cessat reliqua restituere ac solvere, moram committit, l. 3. §. 4. de action. emt. ibiq; Gothofr. lit. K. Dn. Struv. Exerc. 27. th. 65. & seqq. (5.) Præsentiam ejus, cujus interest: debet enim ratio cum legitimo contradicatore calculari, cum res inter alios acta aliis neque obesse neque prodesse possit Rubr. C. res inter al. act. Et (6.) Præstationem coram competenti Judice & in loco administrationis l. 2. C. ubi de ratiocin. tam publ. quam priv. quæ lex ipsa rationem satis prægnantem exprimit, quia scilicet ibi sufficiens rei instructio & nota testimonia veraque documenta possunt præstari, idque & in terris Electoratûs Saxonici indubitatum est per Decis. Sax. Elect. 36. Fallit tamen nec semper in loco administrationis ratio reddenda est, in iis casibus, qui propter loci vel personæ circumstantiam hanc juris dispositionem impediunt per l. pen. §. fin. de cond. & dem. De Gallorum, Batavorum aliorumque moribus contrariis vid. Dn. Wissenb. in C. ad tit. ubi de ratiocin. & Perez. ibid. num. 2.

V. Ast Saniori ratione Judicis arbitrio hoc, ut ritè ratio reddatur, committi putat Montanus de jur. tut. c. 38. n. 12. Quod ipse Munnoz aliàs huic sententiæ contrarius haut obscure innuere videtur, dum ex Rota Genuensi decis. 141. n. 1. asserit, in materia reddendæ rationis consuetudinem loci, ubi administratio gesta, esse servandam, & Mascard. de probat. vol. 1. concl. 253. n. 9. dicit: rationem esse reddendam secundum arbitrium boni viri.

VI. Jam si observatis secundum cujusque loci consuetudinem observandis nihilominus error calculi sit commissus, adhuc potest illa ratio retractari & revideri. Munnoz. cap. 41. n. 30. omninò tamen fatendum est pro ejusmodi calculo tam cautè ducto majorem & fortio rem quàm aliàs militare præsumtionem.

VII. Cum autem pro semel computatis rationibus pugnet præsumtio juris, quòd rectè dispunctæ sint, quæ præsumtio hinc fundat se in Regula: Quod naturalia (h. e. quæ vel natura vel lege requiruntur, Dn. Struv. Exerc. 28. th. 18.) semper præsumantur adesse, ideò errorem asserenti incumbit probatio, per vulgat: Et ita percepi respondisse inclutam Facultatem Juridicam Lipsiensem Anno 1594. d. 18. Dec. versus Kammelburg / in sachen Johann Hapbach cont. Hennings von Bortfeldt Wittibe.

VIII. Cæterum quomodo etiam in sententia error calculi committi possit, illud patet *ex cap. prac. th. 3*

IX. Ad hoc verò ut calculus ex causa erroris ad partis petitionem revideri possit, ante omnia constare debet Judici, ubi & quomodo in illo erratum sit, allegatis scilicet erroribus in specie, cum generalis allegatio & narratio hinc non sufficiat, Munnoz. *d. l. n. 28. ibiq; copiosè alleg. Dd.*

X. Probatus autem dicitur istiusmodi error, quando ex nova calculi subductione dilucidè constat, rem aliter sese habere & in computando erratum esse, seu omittenda fuisse addita aut addenda omissa: quæ nova rationis subductio fieri debet adhibitis calculatoribus seu peritis in arte à Judice vel parte electis, Mascard. *de probat. vol. 1. concl. 235, n. 5. & seqq. ibiq; copiosè alleg. Dd.* Consentit Churfürstl. Sächß. Proceß: und Gerichts Ordnung tit. von Beweisung durch Augenschein und Rechnung / 28. ibi: mag man sonderliche calculatores verordnen / *re. add. omninò Socin. vol. 4. conf. 92. n. 12.* ubi plures errorem hunc probandi modos recenset. Et hanc probationem admittendam esse quovis tempore, etiam post conclusionem in causa, imò post rem judicatam in ipso executionis actu ad eam impediendam. statuit Berlich. *concl. 47. n. 39.* quia hæc comparetur probationi per ocularem inspectionem quæ omnium optima & superlativa inq; ipsa executione opponi possit, *id. d. l. n. 14. & 32.* & à Judice supplenda sit, *Ord. Proc. Sax. d. tit. verb. Soll man / wann es gleich von den Parthenen nicht gesucht wird / aus Richterlichem Ambte die Verordnung thun / re. jung. omninò cap. 7. th. 14. inf.*

XI. Prætereà calculatores, nisi partium voluntate assumti sint juramento esse adstringendos: quemadmodum periti rerum æstimatores similiter jurare ante æstimationem cogantur, arbitratur *Petr. Heig. part. 1. qu. 20. n. 20.*

XII. Denique quod de Revisione calculi jam dictum id notabiliter limitatur, quòd tunc demùm locum habeat, si petens certet non de lucro captando, sed ut ipse solum servetur indemnis *arg. l. 22. pr. l. 32. §. 1. de condict. indeb. l. 8. pr. de act. emt. Dn. Capz. p. 2. c. 28. d. 21. n. 5. add. Mantic. de tac. & ambig. convent. lib. 3. tit. 12. n. 60.* Quamvis enim error seu ignorantia facti proprii, cum valdè supina sit, regulariter prætendi nequeat *l. 3. pr. de jur. & fact. ignor. l. ult. §. 1. in fin. pro suo l. 25. de adopt.* quibusdam tamen casibus & hæc aliquam propter memoriæ imbecillitatem meretur veniam, imprimis quando,

uti modò dixi, non de lucro captando sed damno vitando certatur
arg. dd. texx. quam sententiam expressè confirmat Cardin. Tusch.
concl. Pract. Lit. E. concl. 314. n. 15. Quod multò magis obtinet si fa-
 ctum proprium valdè sit intricatum, v. g. calculus reddendarum ra-
 tionum, quod Excellentissimus Dn. Amadeus Eckolt, Professor in
 alma Lipsiensi longè celeberrimus, Præceptor ac Patronus meus æta-
 tem venerandus, probè monuit in lectionibus suis privatis ad Dn.
 Struvii Syntagm. Exerc. 28. th. pen. idque *arg. l. 47. §. 1. verb. ratio-
 nem implicitam ff. de pact. §. 1. 7. ibi: computatio difficilior. ff. d. confess.
 add. Gail. lib. 2. obs. 48. n. 20.*

CAPUT VII.

De

FINE ET EFFECTU.

THES. I.

Nunc ad id, quod primum est in intentione & ultimum in
 executione finem scilicet erroris calculi, qui est ejus correctio
 & revisio: qui enim calculum ponit, expressè hoc agit, & stet & sa-
 tisfaciat isti computationi; sed tacitè & hoc agit, quod si postmodum
 error appareat, illum velit revocare & corrigere *arg. l. 13. §. 2. in fin.
 commod.* sive enim quid promissum sive solutum fuerit, promittens
 vel solvens per calculi errorem tacitè obligatum sibi illum habet, cui
 solvit vel promisit, *arg. §. 1. Inst. quib. mod. re contrah. §. 6. Inst. de ob-
 lig. qua qu. ex contr. nasc. l. 31. de cond. indeb.*

II. Correctionem autem erroris calculi plerumque petit is, cu-
 jus interest errorem non fuisse commissum, ejusque heredes; nec re-
 fert an error sit commissus ab ipsis contrahentibus, sive à calculato-
 ribus à partibus per modum compromissi, vel à Judice per Decre-
 tum constitutis; utroque enim casu boni viri arbitrio calculus com-
 missus videtur *l. 41. §. 4. de fideic. libert. l. 22. §. 1. de manum. testam.
 Mascard. de probat. vol. 1. concl. 253. n. 12.* Et est illa calculi revisio
 instituenda coram eo Judice, qui elegit calculatores, vel de cujus
 mandato partes illos elegerunt, *Br. ad l. 2. C. de jur. fisci, Lib. X. Car-
 din. Tusch. Lit. C. concl. 4. n. 29.*

III. Effectus cum fine hîc ferè coincidit, quod neque in foro
 Philosophico redolet aliquid absurdi, vid. Stahl. in Reg. Philosoph.

p. 1. D. 6.

p. 1. D. 6. Reg. 4. th. 16. neque in Juridico est infrequens, vid. Mejer. in C. A. ad tit. de condict. ind. th. 11. & rit. de cond. caus. dat. caus. non sec. th. 11. Is est I. Quod erroneus calculus non noceat, sed retrahari possit per l. un. C. de error. calc. l. 5. §. 15. ff. de donat. inter vir. & ux. ibiq. Dd. respectus enim magis habendus ad id, quod in veritate agitur, quam quod per errorem exprimitur: ne gerenti gestum per errorem noceat, quod abhorret l. 15. de jurid. & l. 6. §. 1. de offic. Praesid. quam regulam quidem de actu saltem licito & honesto accipit, & ideo errorem in persona hominis occisi commissum non liberare occisorem à poena ordinaria statuit nonnemo de Jurisprudencia nostra haut vulgariter meritis: Verum, ignoscet mihi veneranda magni illius viri autoritas, haut perpetua esse videtur dicta limitatio ejusque in homicidio exemplificatio; cum & in adulterio actu satis illicito & inhonesto, error & ignorantia si nim. concumbens cum alterius uxore nesciat illam esse conjugatam eamque pro soluta cognoscat, mitigationem poenae faciat, & adultero, ut tali, non noceat, teste Magnif. Dn. Carp. pract. crim. p. 2. qu. 61. n. 42 & seqq. per ibi alleg. imò etiam in parricidio errorem personae, quando quis, volens percutere Mævium, percutit & occidit Titium parentem suum, excusare à poena ordinaria laudatus Dn. Carpz. d. l. p. 1. q. 18. n. 14. confirmat. Quod autem verum committatur homicidium & poena ordinaria locum inveniat licet in persona fuerit erratum, illius proxima, concludens & adæquata ratio non est actus illicitus seu inhonestus, sed occisio hominis dolosa, utpote materiale & formale homicidii continens: neq. enim habetur hic respectus ad hoc vel illud individuum; quod egregie illustrat Molina de J. & J. t. 3. D. 36. quia, inquit, poena homicidii est pro interfectione hominis dolosa: non verò pro interfectione hujus determinati in singulari, atque id homicidium verè in ratione homicidii dolosum sit, licet careat dolo quatenus terminatur in individuo, poenam merebitur dolosi.

IV. Ut autem rationes ex causa erroris revideri possint, prius certior est reddendus Judex, in quonam erratum, allegatò errore in specie non in genere, vid. cap. preced. 6. th. 7. 8. & 9.

V. Quod dixi erroneam calculi computationem posse retrahari illud ampliatur Primò etiam in ratione geminata & reiterata d. l. un. C. de error. calc. verbo: *sapè*, ibiq. Gl. & Bl. Rationem Dd. ex l. 11. §. 8. de interrog. in jur. fac. colligunt hanc, quod etiam in deliberando quis possit errare, add. post alios Berlich. p. 1. concl. 84. n. 63. Non obstat

obstat (1.) *cap. quod semel 21. de R. J. in 6. ad quod respondi suprâ cap. 3. th. 1. circ. fin.* Neque (2.) obest, quòd reiteratio excludat præsumptionem præsupponatq; deliberationem *per. l. 22. C. ad Sctm Vellejan.* Re. enim concedendo quidem, quòd reiteratio excludat erroris præsumptionem, hoc ipsum siquidem fassus sum de semel initeratione *supr. cap. 6. th. 7.* non tamen inde sequitur, quod etiam excludat probationem, quâ rem se habere aliter & in computando fuisse aberratum constat: tunc enim eodem errore facta censetur reiteratio, quò ipsa prior computatio *add. l. 6. §. fin. de edend. Heig. p. 1. qu. 20. n. 36.* Alter respondet Sichard. *ad C. in d. l. un. n. 4.*

VI. Cùm in adducta *l. un. C. de error. calc.* dictum sit, rationes etiam sæpè computatas denuò tractari posse, haut frustra quæritur, in quot actibus illa dictio sæpè verificetur, & quamvis nonnulli duos requirant actus *per text. in l. fin. junctâ Rubr. C. si sæpè in integ. rest. post. & l. 29. §. 4. ad l. Jul. de adult.* quidam tres aut quatuor, uti ex Socin. & Jason. refert Ayres *ad L. un. C. de error. calc. n. 143. & 144.* tamen, cùm ex specialibus exemplis non sit facienda regula, puto illud in hac nostra materia Judicis arbitrio esse relinquendum; non determinata enim à jure omnia sunt arbitraria Judici, *arg. l. 1. §. f. ff. de jur. delib. Tusch. lit. A. concl. 471. n. 4.*

VII. Secundò ampliatur (*vid. th 5. h. cap.*) ut hic error etiam in secunda instantia possit allegari & deduci, nec refert, utrum in prima instantia jam sit deductus nec ne, Jason, *in d. l. un. n. 2. & 4.* add. Berlich. *p. 1. concl. 51.* & late Hartm. Pistor. *lib. 4. qu. 23. incip. appellationis interpositæ n. 1. & seqq. per tot.* quia in instantia appellationis non deducta possunt deduci non probata probari per famosissimam *l. 4. C. de tempor. & repar. appell.* notabilis, salutari Imperatoris & Statuum Imp. consiliò, ob litigandi libidinem & appellantium temeritatem, restrictam in R. J. de Anno 1654. §. zumahl in aberjes derzeit 113. ibi: Soll das juramentum calumniæ de non frivole appellando im ersten termino mit Vorzeugung eines special-Gewalts/ so wohl des Advocatens / welcher in der Appellation - Sache dienet/ als des Principalen selbst und zwar sub poena desertionis abgelegt/ dabenebens auch beyden im Appellation - Ende diese versicherte clausul eingerückt / und der Appellant des Fugs- oder Unfugs rechtens dahin erinnert werden / das er von seinem neuen Einbringen novorum deducendorum, so Ihme bereits bey ablegung des Endes vorkommen / oder in Vollführung der Appellation vorkommen möchten/

in erster

in erster instantz keine Wissenschaftt gehabt/oder dieselbe damals ein-
zubringen nicht vermöcht/ oder für undienlich und unnöthig geachtet/
nunmehr aber dafür halte/ daß die ihm zu Erhaltung Rechts
dienlich sey/re. addatur commune Decret. de anno 1659. d. 13. De-
cembr. §. 3. verb. ohnerwartet einiger interlocutori alsobalden würck-
lich ablegen; idq; hodiè suprema illa curia servat strictissimè.

V I I. Tertiò ampliatur primus effectus etiamsi Aponcha seu
quietatio in continenti fuerit subsequuta: ratio hæc est, quia ejusmodi
quietatio eodem errore facta censetur, quò ipsa computatio. D. Brun-
nemann & Sichard. ad d. l. un. C. de error. calc. per l. 19. vers. diversum
ff. de novat. ad d. l. fin. C. de non num. pec. Ayres. ad d. l. un. n. 34. & 35.
ibiq; alleg. Dd. omnia autem in totum, quæ animi destinatione agen-
da sunt, non nisi verâ & certâ scientiâ perfici possunt, est l. 76. de R. I.

I X. Quartò extenditur etiamsi transactio cum errore interpo-
sita aut sententia per errorem calculi lata sit, hæc enim secundum
suprà th. fin. cap. 5. dicta ipso jure nulla est.

X. Et quamvis circa hoc caput omnis ferè Doctorum chorus
valdè sit obscurus, remq; magis confusè implicet, quàm planè expli-
cet, & propterea in diversos abeat calculos, tamen eorum dissensio-
nes concordie distinctionis fœdere ad amicabilem compositionem re-
digi benè possunt, si adhibeatur distinctio quam suppeditat Perez in
C. ad d. l. un. n. 2. Scilicet aliud esse transigere & judicare per erro-
rem seu, quod perindè est, cum vel ex errore; aliud de sive super er-
rore; Illa transactio vel sententia juxtà ea quæ cap. 5. th. f. adduxi-
mus, non valet, adeò ut appellatione à tali sententia non sit opus l.
I. §. 1. qua sent. fin. appell. resc. Hæc autem valet & ab Impp. Dio-
cletiano & Maximiliano probatur in d. l. un. add. l. 2. C. de re jud.
Ratio differentie patet, quia illic error est in ipsa transactione & sen-
tentia adeoq; impedit consensum i. e. causam, ergò & effectum, h. e.
transactionem & rem judicatam: Hic secus cum super errore cal-
culi nondum comperto & liquido rationumq; perplexitate tanquam
re dubia amicabiliter tractatur resq; sopitur; ut taceam ipsam voca-
bulorum vim nativam hanc differentiam satis exprimere.

X I. Sequitur quinta ampliatio, ut etiam usque ad 30. annos
error calculi possit coargui, vid. cap. seq. 8. th. 6.

X I I. Et tandem sexta scilicet errorem calculi posse revocari,
quamvis quis calculum benè se habere etiam judicialiter confessus
fuerit, non enim fatetur qui errat in facto l. 2. ff. de confess. ibique

Minor

C

Wissenb.

Wissenb. *th.* 17. Standum siquidem confessioni propriæ tum demum, quando legitimè facta est, ad quod requiritur, ut confessus sit majorennis, sanæ mentis, causæ Dominus, & contra se in judicio, adversario ejusvè Procuratore præsentem, in foro competenti, spontè non errore inductus veritatem rei vel negotium confiteatur, secundum versus Hostiens. *in summ. de confess. §. qualiter, n. 1.*

Major, sponte, sciens, Dominus, pars, lis, sed & in se
Confessus certum, compos. præ Judice, jure

Damnatur, nisi lex favor aut natura repugnet.

vid. c. 4. extr. de judic. l. 6. pr. §. 1. 3. 4. & 5. ff. de confess. Dn. Carpzov. Proc. Tit. 13. Art. 3. §. 1. & seqq. Zoes. in π. ad tit. de confess. n. 4. & seqq.

XIII. Cæterum in genere tenendum, errorem calculi non in totum sed in tantum quantum erratum fuit, posse retractari, non debet enim hic utile per inutile vitari *cap. 37. de R. J. in 6. Munnoz. d. l. cap. 41. n. 30.* Sic si in diversis causis rationes initæ sint, error in una causa non facit, ut retractentur rationes ad alias causas spectantes, modo tamen sint dividuæ, Mantic. *de tac. & ambig. conv. lib. 26. tit. 9. n. 44. arg. l. 41. ff. famil. hercis.* quod in consimili locum habet, si falsis instrumentis persuasus quis transegit, tunc enim retractari potest illa transactio in iis tantum capitibus, in quibus alter falsa instrumenta adhibuit, *per l. pen. C. de transaction. conf. l. 34. C. de donat. & l. 33. ff. mandat.*

XIV. Hactenus de primo effectu, sequitur jam II. quod nimirum error calculi pariat exceptionem, quæ dirigitur contra eum, qui id quod errore calculi promissum est, exigit, *arg. §. 1. Inst. de Exception. ibiq. n. 5. Ludwell. incomparabilis hujus seculi Ulpianus, vvv ev ayois, add. t. t. de jur. & fact. ignor. & hæc etiam paratam executionem, quam aliàs operaretur instrumentum calculationis conclusæ super redditione rationum, Berlich. p. 1. concl. 80. n. 72. impedit, Munnoz. cap. 38. n. 11.* Si enim creditore executionem petente debitor de calculo opponit & ritè excipit, priusquam executio realiter fiat, calculus in ipso executionis actu expediri potest, & interim executio suspendi debet, ratio est, quia, quando de exceptione aliqua ex ipso instrumenti tenore apparet, Judex illam contra instrumentum quantumvis paratam executionem habens admittere tenetur: nam omni exceptione etiam prægnantibus verbis remotâ, nunquam tamen censetur exclusâ illa, quæ ex ipsis instrumenti verbis descendit, Hartmann. *Pistor. observ. 209. n. 19. & seqq.* Confirmat hoc luculenter
Sereniss

Serenissimus Elector Saxon. Joh. Georg. II. in Resolut. Gravam. tit. von Justizien/ Sachen §. würde nun zum Vierdten/rc. verb. oder es hätte die vorgeschante exceptio ex natura contractus ihren Ursprung/ und wäre ex inspectione ipsius instrumenti alsobalden zu verificiren/ auf solchen Fall hätte der Richter den Beklagten in angefesten termino damit in acht zu nehmen/ und untermid mit der angefesten execution in Ruhe zu stehen/ jung cap. 6. th. 10. supra.

X V. Et hæc exceptio, si à parte non fuerit allegata, ex officio Judicis supplenda est. Hartmann. Pistor. d. obs. 209. n. 22. Rationem assignat Munnoz d. cap. 38. n. 11. quia in causis executivis non procedatur per viam actionis, sed magis imploratò officio Judicis; unde cum error nascatur ex eodem instrumento, Judex ex officio poterit eum attendere, quod iterum confirmat expressè Churfürstl. Sächs. Proceß- und Gerichts-Ordn. tit. von Beweisung durch Augenschein und Rechnung/ 28. ibi: soll man / wann es gleich von den Partheyen nicht gesucht wird / aus Richterlichem Ampt die Verordnung thun. Hinc facile est hariolari, quid sentiendum sit de clausula illa: *Salvo errore calculi*, in fine rationum addi solitâ, nimirum illam esse superfluum & otiosam, cum tacitè etiam absque expressione insit.

X V I. Effectus III. est condictio indebiti, quâ quis repetit, quod alteri indebitè per errorem solvit vel saltem se soluturum cavit seu promisit, arg. §. 1. Inst. quib. mod. recontrah. oblig. §. 6. Inst. de oblig. qua quas. ex contr. l. 31. de cond. indeb. quo posteriori casu, si scil. tantum quid promissum, nihil autem solutum, datur etiam condictio liberationis l. un. C. de error. calc. i. e. condictio ad liberationem à promissione seu obligatione consequendam, facit omninò Giphan. ad d. l. un.

X V I I. Quæ autem ad conditionem indebiti requirantur, de his vid. post alios Interpp. Dn. Struv. Exerc. 18. th. 31. & seqq. Frantzk. p. m. in Commentar. ad w. tit. de condict. indeb. Andr. Clud. tr. de condict. indeb.

X V I I I. Nonnunquam datur etiam reductio ad arbitrium boni viri, quæ est à sententia arbitratoris, qui Germ. vocatur ein Scheidsmann/ ad Judicem competentem seu ordinarium provocatio, Gail. lib. 1. obs. 149. n. 2. & 3. si nimirum ad rationum positionem & computationem liberò partium, ut ita loquar. interessentium consensu certi arbitratores vel calculatores pro controversia citrà judicium figuram ex æquo componenda eliguntur, cumque partes, licet per-

sonas certas denominent, non absolutè in eas ut tales, sed ut viros bonos secundum æquum arbitratos, consentiunt *l. 76. pro soc.* idè si postmodum appareat iniquitas, locum habet reductio ad arbitrium boni viri i. e. ad Judicem ordinarium (qui vir bonus vocatur *in l. 137. §. 2. de V. O. l. 18. judic. solv.*) res deferenda est, ut arbitramentum illud propter erroneam calculi positionem iniquè dictum reducat & suâ sententiâ rem dirimat, Gail. *d. l. obs. 150 Roding. π. Cam. adauct. l. 1. tit. 35. pag. 405. & seqq.* ubi etiam differentie arbitratorum & arbitratorum & quomodo hos non solum nominatio sed modus procedendi constituat, aliaque ad hanc materiam pertinentia eruditè ex multis iisque sagacissimis rerum Cameralium indagatoribus Klockio, Gailio, Tilemanno de Benignis & Mynsingero docentur. Hoc tantum addo ex Gailio *lib. 1. obs. 150. n. 2. & 3.* sententiam arbitratoris propter fatale decendii neglectum non transire in rem iudicatam, sed reductionem usque ad 30. annos peti posse, quia jus petendi reductionem ad arbitrium boni viri sit personale ideoque spatium 30. annorum actionibus personalibus ordinariè præstitutum, & hinc observandum juxta *l. 3. C. de præscript. 30. vel 40. ann. & l. 1. §. 1. C. de anal. except.*

XIX. Postremò sententia, in qua error calculi est commissus, institutâ querelâ nullitatis declaratur nulla *l. 1. §. 1. que sent. fin. appell. rescind. arg. l. 2. & 4. C. quand. prov. non est nec. vid. cap. 5. th. 3. supra.* Potest autem hæc vel principaliter deduci vel incidenter cum iniquitate in appellationis causa cumulari: Principaliter deducitur seu intentatur, quando nihil de iniquitate aut appellatione, sed tantum sententiam esse nullam ejusque rescissionem peti, dicatur *O. C. part. 3. tit. 34. §. Wo aber von Urtheilen nicht appelliret / pen. Mynsinger. cent. 4. obs. 63.* & hoc casu nullitates supplicationi speciatim sunt inferendæ, aliàs in Camera, ut fert ille stylus, decernitur: *Abgeschlagen / sondern wosfern Supplicant nullitates in specie deduciren wird / soll darauff ergehen was recht ist / Gylmann. voc. nullitas, §. super nullitate ut citatio, O. C. d. l. §. fin.* Incidenter deducitur nullitas, quando simul cum iniquitatis querela defertur, & appellans alternativè aut super nullitate, aut, nullitate deficiente, super iniquitate sententiæ pronounciari petit, *O. C. d. l. in pr.* his terè formalibus: *bitter im Rechten zu erkennen und auszusprechen / daß / wo nicht nichtig doch wieder rechtlich geurtheilet sey ; si principaliter, ita peti solet: Im Rechten zuerkennen und auszusprechen / das nichtig und wiederrechtlich procedire,*

cederet und geurtheilet / Dn. D. Jacob. Blum / Advocatus Cameræ
 celeberrimus, Fautor & Amicus meus honoratissimus in Proc. Camer.
 tit. 56. th. 13. & 14. quæ formalia laudatissimum Collegium Cameræ
 rale in sententia haut ita pridem in causa d' Orville cont: Porß /
 Appellationis latâ, accuratè observavit, ita pronunciando: Nichts-
 glich und wiederrechtlich geurtheilet / überflüssig und wohl appelliret.
 jung. Dn. Carpz. Proc. Tit. 6. Art. 1. n. 96.

X X. Pinguis autem consulitur provocanti, ut nullitatem in-
 cidenter instituat & appellationem querelæ nullitatis jungat, quia tunc
 mensuratur juxta regulas appellationum, nec tam rigidè narratorum
 exposcit demonstrationem, vid. Aduct. ad w. Cam. Roding. lib. 1.
 tit. 20. pag. 307. Berlich. p. 1. concl. 61. n. 31.

X X I. Et quamvis querelæ nullitatis indifferenter 30. annis
 præscribi tradant Dd. communiter Dn. Hahn. ad Wesenb. tit. de re
 judic. n. 10. Gail. 1. Obs. 122. n. 8. Perez. in C. tit. quand. prov. non est
 nec. n. 12. Dn. Struv. Exerc. 50. th. 18. Mejer. in C. A. ad tit. de re jud.
 th. 109. tamen nisi nullitates processus substantiales sint, insanabilem-
 que defectum ex persona Judicis aut litigantium habeant, decendi-
 um appellationis observâsse, atque instrumentum protestationis, in-
 trà decendum adversus nullitates coram Judice à quo interpositæ,
 supplicationi pro citatione super nullitate adjecisse in Camera Impe-
 riali omninò necessarium est, per R. I. de anno 1654. §. in dem auch
 nunmehr / 116. & seq. De jur. Elect. Saxonico intrâ terminum Saxo-
 nicum, propter abbreviandas lites, huic querelæ præscribitur vid. Ord.
 Proc. Jud. tit. 38. pr. ibi. daß er solches innerhalb 6. Wochen und 3.
 Tagen / r. Dn. Carpz. Proc. tit. 19. Art. 3. n. 9. & seqq. Restringenda
 tamen præscriptio hæc Saxonica est ad nullitates contra sententiam
 proferendas per Ord. Proc. Jud. ibi. wann aber jemand ein gespro-
 chen Urtheil einer nullität &c. de sententia ergò tantum loquitur d.
 Ord. eoque ipsò vigori juris communis relinquit decreta aliosque
 actus Judicarios: jus enim statutarium strictè accipiendum & ita de-
 clarandum, ut quàm minimum à jure communi recedat add. Dn.
 Carpz. cit. loc. n. 19. & 20. Cæterum nullitas non saltem agendo sed
 excipiendo opponi & tractari potest, Id. d. l. n. 6.

X X I I. Notandum & hoc est privilegia de non appellando
 non attendi à supremo judicio Spirensi in querela nullitatis, Roding.
 w. Cam. ad auct. lib. 1. tit. 33. pag. 399. Eapropter monet Gailius 1. Obs.
 135. n. 8. privilegia de non appellando ab Imperatoria Majestate ini-
 petrantibus

petrantibus consultum fore, si non tantum iniquitatis sed etiam nullitatis ratione sibi ita prospicerent; egregium verò & pium, si Diis placet, consilium!

CAPUT VIII.

De

CONTRARIIS ET
AFFINIBUS.

THESES. I.

Reliquum nunc est ut videamus contraria, quæ calculi retractationem tollunt & impediunt.

II. Ea sunt (1.) Renunciatio, si nimirum exceptioni erroris calculi in specie fuerit renunciatum, addito super ipso calculi errore pacto vel stipulatione de ulterius non petendo vel calculando, *l. 12. de liber. leg. l. 47. §. 1. de pact. l. 4. §. 4. si quis caut. l. ult. §. 3. de cond. indeb. & per text. satis nobilem in l. pen. C. de pact. ex qua colligitur regula, quod quilibet favori pro se introducto possit renunciare, quæ locum non habet, si ipsius renunciantis non tantum interfit, & exceptionem patitur in nonnullis pactis prohibitis in l. 14. & 17. de pact. do. val. item in l. 14. §. 1. solut. matrim. add. Berlich. p. 1. concl. 84. n. 65. & 66. & Jacob. Butrigar. Tractatu Tractatum vol. 1. fol. 205. col. 4.*

III. Neq; (2.) calculum retrahere licet, si sententia de aut super errore calculi à Judice ordinario lata transit in rem judicatam. Non obst. *l. 1. §. 1. quæ sent. sine appell. vid. supra cap. 7. th. 10.* Dixi notanter à Judice ordinario, quandoquidem id non procedit, si sententia à Judice delegato, ad rationes liquidandas tantum constituto, esset lata, licet namq; ab hujus sententia non fuerit appellatum, tamen talis error ob nullitatem in persona judicantis usque ad 30. annos posset retractari, quia delegatus iste erroneam rationem confirmando, limites suæ commissionis excedit, ita *Bl. in l. 6. C. de exec. rei jud. n. 2. Munnoz. cap. 41. n. 8. & ex hoc latè Perez. in C. de jur. fisc. n. 15. & 16. Tusch lit. C. concl. 4. n. 20.*

IV. (3.) Si super errore calculi ob ipsius intricatam perplexitatem (quæ utpotè res dubia etiam est objectum transigibile, Dn. Struv. Exerc. 6. th. 56. verb. aliàs) transactum sit, *l. un. C. de error. calc. ibiq; Dd. add. d. th. 10. supra cap. 7.* Locum tamen adhuc habet revisio erroris calculi, si transactio apertè iniqua & dolo extorta sit, quia

quia transactioni adversatur dolus, propter quem exceptione, replicatione vel quandoq; actione transactio infirmatur l. 4. § 19. C. de transact. Dn. Richter Decis. 87. n. 14. 15. nisi de ipso quoque dolo transactum sit d. l. 4.

V. (4.) Si error sit modicus, quippe modicus defectus in rationibus seu calculo non curatur l. 32. de cond. & dem. Sprenger de modic. cap. 5. th. 52. ratio quia modicum neque Prætor neque lex civilis curat l. 4. de restit. in integr. l. 3. §. fin. de adim. leg. imò cum nihilo comparat l. 32. & 82. de V. S. l. 7. §. 2. de trib. action. cap. licet causam. 9. in medio, ibi: nulla vel modica, X. de probation. Quod tamen variè fallit, prout docet Sprenger d. l. cap. 8. & 9. per tot. Modicum autem quid sit propter diversam rerum & personarum qualitatem certâ aliquâ regulâ comprehendere nequit, sed Judicis arbitrio relinquitur. Menoch. d. A. J. Q. lib. 2. cas. 145. n. 4. Sprenger dict. loc. cap. 1. thes. 13. & 14.

VI. Correctionem calculi (5.) impedit præscriptio, sed quænam? longi an longissimi temporis? non satis liquet; illud videtur velle l. 13. §. 1. ff. divers. & temp. præscript. hoc l. 8. pr. de admin. rer. ad civ. pertin. in qua difficultate, missâ Glossographi ad d. l. 8. & Munnoz. d. tr. cap. 41. n. 15. conciliatione impingente in l. 12. C. de transact. & Cujacii ad l. 2. C. de jur. fisc. distinctione inter rationes dispunctas & expunctas, quæ tamen forsitan aliquo modo posset tolerari, cum Pacio leg. conciliat. centur. 9. concil. 11. dico regulariter rationes post longum tempus retractari non posse, & ita Hermogenianus in d. l. 13. sed excipitur si in calculo erratum, tunc enim correctio & retractatio etiam post 10. aut 20. annos, sive intra longissimum tempus admititur, quo de casu agit Modestinus in d. l. 8. ubi in editione Haloandrina, quæ in instructissima Noribergensiâ bibliotheca asservatur, loco calculi erroris legitur calcularii erroris. Cæterû cum jure Saxonico præscriptioni longi & longissimi temporis respondeat unica præscriptio tricennalis, quâ 30. annis, annò, 6. septimanis & 3. diebus dreyßig Jahr/ Jahr und Tag/ vid. Dec. El. Sax. 11. præscribuntur res inmobiles, jura & actiones, Land R. lib. 1. Art. 29. Gebhart. de usucap. c. 4. n. 9. & seqq. ideoque illò jure disputatio hæc videtur otiosa esse.

VII. (6.) Juramentum de non contraveniendo computationi, factâ expressè erroris mentione, interpositum, quia juxta Auth. sacramenta puberum C. si advers. vendit. sequentem jus canonicum (secus enim de jure civili l. 7. §. 16. de pact. l. 5. §. 1. C. de LL.) juramentum actum

actum aliàs invalidum firmat, facitque valere omni meliori modo quo valere potest strictèque servandum est, modò non vergat in dispendium æternæ salutis præjudiciumq; tertii, *cap. 28. extr. de jurejur. & cap. 2. de pact. in 6. add. optimè hæc de re agentem magnum illum Jctum Dn. Struv. Exerc. 8. th. 54. & Exerc. 17. th. 22. & seqq.* Cæterum notanter requisivi, ut de errore expressè sit cogitatum cum interponeretur juramentum, quia ultrà jurantis intentionem ad non cogitata juramentum extendi nequit, *Ayres ad. d. l. un. C. de error. calc. num. 90.*

VIII. Denique calculi retractio non admittitur si error tantum fit in calculo temporis, hic namque non vitiat ipsam computationem per *l. fin. §. 1. ibi: cum nobis cognitum sit. & c. C. de tempor. & rep. appell.* cum hætenus utique sufficiat ipsam rationem ritè esse positam & disjunctam, nihilque intersit quònam tempore calculus sit positus.

IX. Jam affinia quoque erroris calculi paucis tanquam ad eaq; referam (1.) Si dolo aut metu reddita fuerit ratio: quæ enim dolo malò metùve facta esse dicuntur, ea rata non habet Prætor, *vid. t. t. de dol. mal. & tit. quod met. caus. gest. ibiq; Interpp.* (2.) Si ex falsis instrumentis ratio fuerit inita, & tunc falsitate quocunque etiam modò detectâ, illa causa & negotii pars, quæ ex falso instrumento convicta fuit, retractatur, cæteris capitulis in firmitate sua manentibus, ne utile per inutile vitietur, *vid. saluberrimam constitutionem, quæ habetur in l. 42. C. de transact. & cap. 37. de R. J. in 6.*

X. Tandem quæro an error Advocati à Cliente seu Principali revocari possit? & respondeo quod sic per *l. 2. & 3. C. de error. Advoc.* Sed quando & intrà quod tempus? Distinguo, si præsens sit litigator principalis sive cliens, in continenti, h. e. triduo proximò, revocatio fiat oportet *l. fin. C. d. t.* Sin absens etiam post triduum, cum non possit videri factum Advocati approbâsse, *arg. d. l. fin.* ita ex hoc capite coram supremo Cameræ tribunali in causa *Waldeck cont. Anhalt & Sachsen-Altenburg* in p^o interventionis, Mandati cassat. & inhib. S. C. à parte Saxonico-Altenburgica interventionales sub & obreptionis Exceptiones contra *Waldeck* anno 1660. d. 9. April. productæ d. 23. Maji, eiusdem anni revocatæ, earumque loco aliæ sub eadem rubrica substitutæ fuerunt, prout ex illis ipsis actis, quorum copia mihi facta, annotavi. Conf. omninò *Giphan. in. C. ad d. l. fin.* ubi ab errore Advocati consistente in erronea summæ, temporis, nominis, rei, &c. allegatione rectè distinguit omissionem seu defectum

defectum, cum Advocatus aliquid prorsus omittit, quò pertinet *l. un. C. ut que def. Advocat. part.*

Tantum. Culpâ ingenii si quâ erravero, doctus meliora calculum modestè reducam: etenim oppidò rara sunt ingenia, quorum scripta juvenilia non fuerint distincta maculis. Mihi tantum non tribuo.

Corollaria.

I. *Revisio contra sententiam in Camera Imperiali latam hodiè, si pars victrix sufficientem præstet cautionem de restituendo judicatum in casum succumbentia in Revisorio, est remedium tantum devolutivum non suspensivum, prout nonnulli perperam & contra expressam sanctionem pragmaticam, que habetur in R. I. de anno 1654. §. nach Berathschlagung / 119. opinantur. In causis tamen Ecclesiasticis & Religionis effectus suspensivus adhuc obtinet, d. §.*

II. *Amicabilis compositio in Judicio Camera Imperii nunquam tentatur, nisi in causis Revisionum, etsi lis sit inter personas Camerales; prout ex eruditissimis Nobilissimorum Dnn. Advocatorum Camera discursibus, ut & in Dn. D. Jacobi Blumens Advocati Camera celeberrimi lectionibus privatis ad R. I. de anno 1654. §. 105. & 108. haut semel audivi.*

III. *In Judicio Aulico Imperatoris Germ. Reichs Hofrath oder Kaiserl. Hofrath / dicto, certus locus in citationibus non apponitur, sed omnes citationes ad Aulam Imperatoris sunt, his ferè formalibus: Selbst oder durch einen gnugsam bevollmächtigten Anwalden an unserm Kaiserl. Hofe / was enden derselbe alsdann seyn wird / erscheinen ic.*

IV. *Vox Anwalde in R. J. de anno 1654. §. in fällen 120. significat Advocatum & opponitur Procuratori.*

V. *Ab asino lanam querit, qui modernum Imperialis Camera Processum tantum ex Ordinationibus Cameralibus Recess. Imp. & Deputation. Visitationumq; Memorialibus perdiscere allaborat, cum per Scta Cameralia & Decreta communia quam plurima circa Processum Audientiarum & causarum respectivè sint immutata & noviter introducta, Processum & submissiones causarum optimè accelerantia; vid comm. Decret. de Anno 1659. d. 13. Dec. & anno 1660. d. 9. 11. & 12. Jan.*

VI. *Hinc falsissimè & malitiosè augustissimo huic tribunali hodiè affingitur dictorium: Spira lites spirare nunquam exspirare. Quod autem nonnunquam litigantes ibi sententiam definitivam diu expectare &*

D

solicitare

solicitare cogantur, illud in tanto causarum pelago facit non Processus sed paucitas Dnn. Assessorum.

VII. Fundata autem est Collegii Cameralis libera, quâ utitur, facultas generalia seu communia Decreta & conclusa quoad Processum publicandi in R. J. de anno 1654. §. Diesem nechst 29. & §. ratione dubiorum 130. junct. O C. p. 2. tit. ult.

VIII. Puram Latinitatem ex solo corpore juris *καὶ ἐξ ὅχου* ita dicto solide perdisci posse, affirmare ego non ausim ob passim inibi occurrentia male-Latina. vid. §. 1. Inst. ibi: jussit consulibus, de fideicom. hered. §. 2. ibi: jubere ei debet, de offic. Jud. item §. fin. ibi: hoc ei jussit, Inst. per quas person. nob. oblig. acquir. l. 7. pr. verb. jubebo ei ff. de damno infect. l. 4. pr. verb. certioratur ff. de interrog. in jur. fac. Nov. 74. cap. 6. ibi: odibilis, l. 1. pr. verb. si legibilia sint ff. de his quæ in testam. del. l. 15. §. fin. verb. ei oportebit ff. damn. infect. Sic in Nov. 109. cap. 1. in fin. legitur vox inaggressibilia in l. fin. C. de collat. Dubietas in l. fin. circa fin. C. de fideic. libert. indevotio, &c.

IX. Sequestratio puellæ litigiosæ valet: ita sequestrationem cujusdam sponsa in Camera decretam fuisse annotavit Gail. 1. obs. 112. n. 16. referens sententiam d. 20. Dec. anno 1535. in causa Georg Ganshornis cont. Hansen Meyer latam, quâ judicatum est, filiam dicti Meyers nomine Sabinam pendente lite penes honestam matronam sequestrandam esse, add. l. 3. §. f. de liber. exhib.

X. Constitutio fractæ pacis publicæ vom Landfrieden / non tantum quando vis publica infertur auff dem Lande / locum habet, sed etiam ad casus qui in civitate, oppido aut pago emergunt, rectè extenditur, ita nuper hoc ipsò annò d. 24. Jan. in caus. Fiscalis & consort. cont. Stadto Speyer & cons. citatio ad videndum se incidisse in panam fractæ pacis (quæ si ad pœnam pecuniariam agatur, est summa 2000 marcarum auri puri cum amissione omnium privilegiorum ac jurium R. J. Wormatiz anno 1521. Art. Wied der Landfriede/3.) in Camera fuit decreta. Duo consimilia præjudicia annotata vid. ap. Roding. in π. Cam. ad auct. lib. 1. tit. 7. pag. 65.

XI. Quando vis publica dicitur inferri coadunatis hominibus armatis, tunc quot homines ad hanc coadunationem requirantur judicis arbitrio relictum est in R. J. de Anno 1594. §. Ebenermassen 68.

verb. daß solches zu des Richters discretion gestellt seyn soll/ &c.

SOLI DEO GLORIA.

Mus

Muß nicht ein Eisen-Schmid auff diesem Rund der Erden /
 Eh' er was vor sich bringt / sichs sauer lassen werden!

Ein Messer-Schmid begreift ein Messer dreissigmal /
 Eh' ers verfertiget; das ist ein grosse Zahl.

Wie stehts umb euch / Herz Schmid? wie habt ihr auch geschmiedet?
 Die Wercke loben Euch / die Werkstäd Ihr gemiedet

Bezeugen Eurem Fleiß. Drum kömpt verdieneter Preis.
 Glück zu! Herz Doctorand / auff euren sauren Schweiß.

SIGISMUNDUS CASIMIRUS Graff zu Lynar.

DUM SHMIDII Laurus dignissima frontibus hæret
 Pegasides Musæ carmina blanda sonent.

Pendantur Telluris opes suavissima Tempe
 Assidui studii præmia grata ferant.

Nos hoc: dignus abi, dignusq; capesse Laborum
 Fructus & denu[m] fidere dignus eris.

Quirinus Schacher D. & P.P. Pandect. Consil.
 Elect. Saxon. ab Appellat.

UT Faber exercet, validis incudibus ara;
 Sic Faber hic durum strenuus egit opus.

Nam gemini gnævum lustrasse volumina juris
 (Mî tutò credas) hoc opus, hic labor est.

Schmidius id fecit. Testatur pagina docta,
 Quod non immeritò præmia digna ferat.

Clar. Dn. Doctorando Amico, ac quondam Auditori suo solertissimo
 gratulabundus, f. Lipsiæ

AMADEUS ECKOLD Phil. & J. U.D. P.P.

Nunc aliis violas oculorum philtre, rosasque
 Vernantisquæ soli sidera Flora legit:

Ast Tibi, dum scandis Flammis animata Minervæ
 Pulpita, Diva Themis Delphica ferta parat.

Gaude sorte Tuâ, neque enim, cum germina Pæsti
 Alcinoique cadunt, Delia palma perit.

Viro, luveni ad summa omnia nato amico perquam
 dilecto applaud. Lipsiæ.

J. E. Noricus. D.

SI sibi quisq; faber, benè Tu fabricasse videris
 SCHMIDI, virtutis dum junxeris atq; laboris
 Nobile par. Namq; hinc felicior ibis ad astra,
 Hinc Astræa Tibi summos meditatatur honores,
 Nec satis hoc, imò restat Tibi maxima messis.
 Fiat ut ex votò, Euge meum FELICITER! addo.

Ita suo Familiarissimo applaudit Lipsiæ
 GEORGIUS GUILIHELMUS Kühnwein D.

Bald wächst zum neuntenmal die Tulipan
 Als du mein selbstner Pylades, ich dir
 Orestes ward / dort wo der Ceres Bier
 Beym Friedenstein so prangt; mir ist bewusst
 Die Art in deinem Thun: Auff Ordnung ihre Lust
 Besteht; drumf fährt dein fluger Sinn
 Dich ordentlich erst zu der Mutter hin
 Der Tugend / als dich deine Liebs-Begierd
 Zur Ehr / der Tochter trug. Nun bist verlobet du
 Mit ihr der Themis lorbeer sagts. Glück zu!
 Was Pallas durch die Themis dir erweist.
 Mach Venus bald und Juno mehr gepreist.
 Leb wol vergnügt. Laß unsre Brüder-Pflichte
 Sich durch ein ferne-seyn zertrennen nicht.
 Dich sprech ich etwa einst auff's Vaters Ehren-Bahn.

Seinem wehrtesten Bruder-Freunde zu Ehren setze dieses
 glüchwünschend

Friederich Hofffeld. J. U. Candid.

NON falli solet ipsa Themis, dum calculus errat;
 Ejus enim curâ salvus & error inest.

Quæris in errorem, fallax quem Calculus infert,
 Præclarò Themidis, FAUTOR, honore Tuæ.

De Te nunc agitur, falli qui nescius, omnis
 Calculus: Hic Themidos tendit ad Astra sua!

JOHANN NICOL. Kowale / Ebleb.
 S. S. Theol. Stud.

FINIS.

ULB Halle

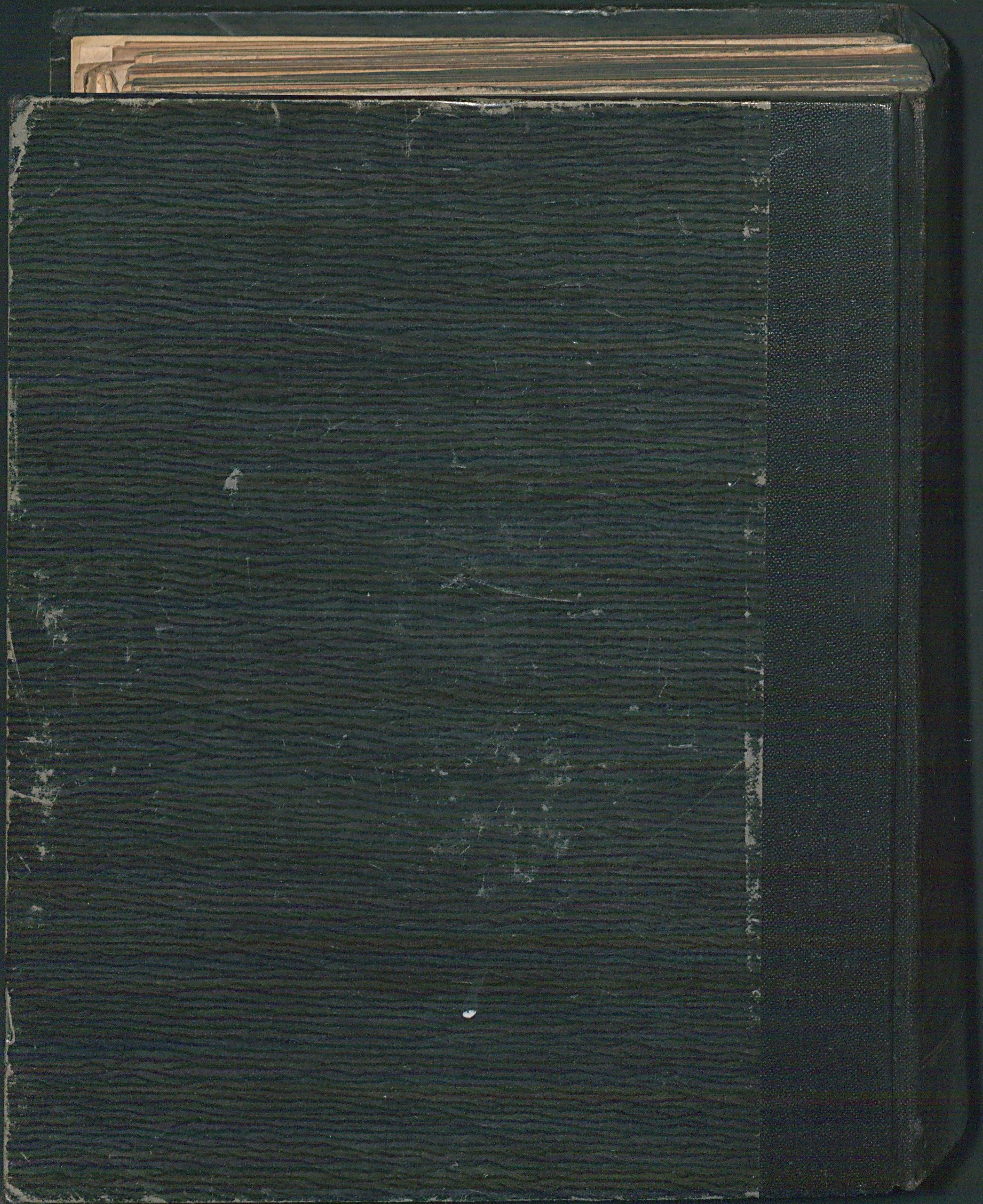
3

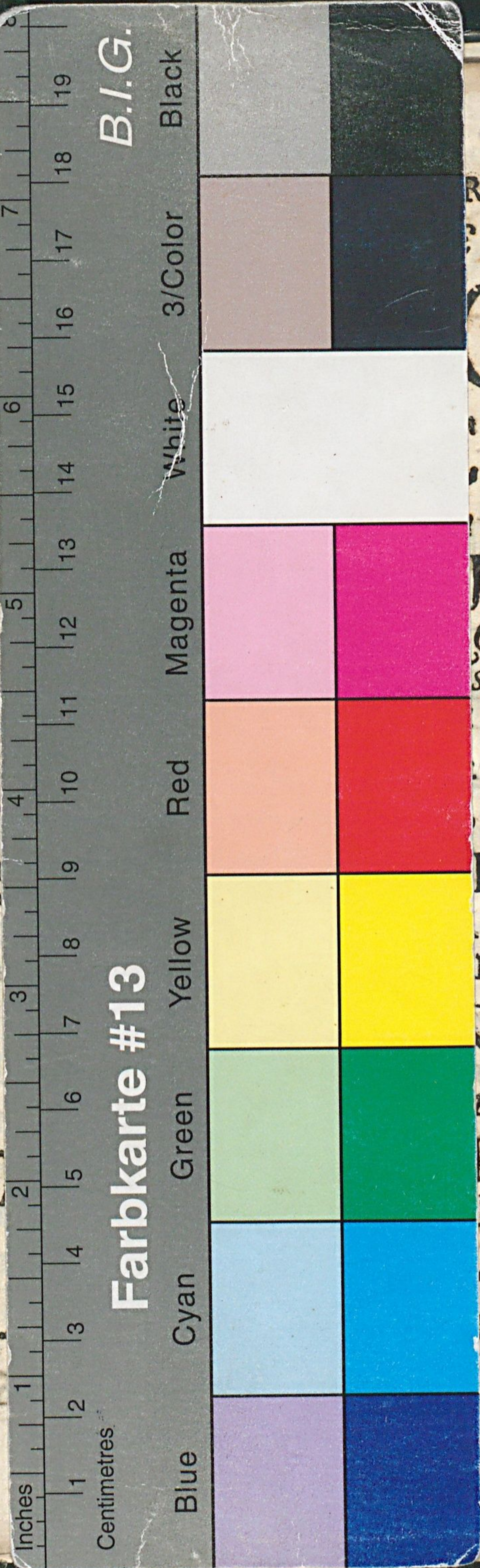
005 129 192

VD 77

G. 5. num. 57

JURIDICA
RALIS

22. 1665 5

ORE
ULLI,

JEHOVA,
OBILISSIMI
S IN INCLUTA
FINA

PROGYMNASMATA

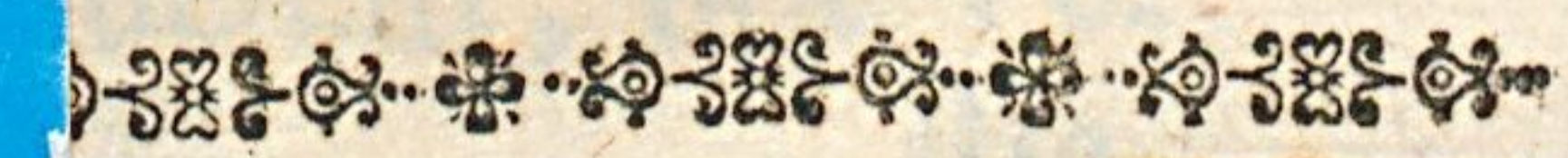
ROQUE JURE
IVILEGIA CA-
NDI

NTIA

TIONI SUBMITTIT

LIPPUS Schmeide
huringus.

A.C. M.DC. LXV.

FFI,
annis Goebelii.

